

A senkiföldjén

Zsablyay János makacs természetű férfi volt, türelmesen, bár miudegyre szórakozottabban hallgatta Ludrovay Emiliát, Csongrád egykori szépasszonyát, akinek a háború előtt patikája volt a városban, szőlője a jó, fekete bökényi földeken, gyümölcsöse a Gyevi-tanyak vidékén, övé volt a Gyójasziget, a Mámai-erdő, és a Keselyes-dűlőn túl elterülő nagy legelők is, nagyanyjától örökölte a „Mentettrét” környékét, a Serház-szigetet és Emília nagyapja ásatta a „régí Csongorád” első ártézi kútját. Mindezek a birtokok, ingatlanok, ahogy a patika is, a szőlő és a gyümölcsös is: még békebeli örökségként szálltak Ludrovay Emiliára s mindez 1945–1947 között lassan a városé, az államé, a termelőszövetkezetek tulajdonává lett. Zsablyay János 1974-ben kereste fel Ludrovay Emiliát, aki akkor kilencvenkét éves volt, de mindenre élesen és pontosan emlékezett, éppen legfiatalabb unokájának Sony márkájú magnetofonkészülékére diktálta emlékeit, a Csongrádi Városi Tanács felkérésére. Zsablyay János egy festő, főképpen egy festmény után, illetve annak egykori modellje után kutatott. A festmény itt készült Csongrádon, a Busafővenyén, a festő csongrádi volt, nemkülönben a modell, akiről a kép készült. A Tisza-gáttól nem messze fekvő – udvarházméretű, kúriaszerű – Ludrovay-házban kedvesen-hüvösen fogadták Zsablyay Jánost, aki foglalkozására nézve ügyvéd volt s nem képgyűjtő, akit kizárólag ez az egyetlen festmény érdekelt és hosszú kutatásai után a nyomok Csongrádra vezettek vissza, ahol a kép készült, ahol a festő és modellje egykor élt. A ház legnagyobb szobájában ültek, kopott bőrfotelekben és jelen volt – Zsablyay bosszúságára – valamennyi Ludrovay-hölgy; ott volt a kilencvenkét éves Emília egyik leánya, hetvenéves öregasszony, aki szüntelenül dohányzott, ott volt ennek leánya és ez utóbbinak is a leánya, ötven év körüli nő – az utolsó virágzásban –, s az ő leánya is, Emília asszony almamagbarna hajú dédunokája, Beniczky Szabina, aki a Sony magnetofont kezelte, egy ifjú hajadon hölgy. Zsablyay János birtokában volt egy régi – fekete-fehér – fénykép, amely a keresett festményt ábrázolta. Egyelőre nem vette elő a festményről készült régi fényképet. Türellemmel hallgatta az idős asszonyt, aki – mert ez már számára egyre ment –, hol Sony magnetofon mikrofonjának beszélt, ha dédunokája erre külön figyelmeztette, hol egyenesen Zsablyay Jánosnak mondta mondanivalóját – messze eltérve a felmerült témától, tudniillik a keresett festménytől –, de erre a fiatal ügyvéd nem figyelmeztette. Teáztak, Szabina kék blúzt és fehér sortot, fehér szandált viselt, lábait keresztbe rakva, elnyúlt egy hatalmas, békebeli bőrfotelben. Néha rágyújtott egy cigarettára, Zsablyay nem tetszett a leánynak, alig is vette szemügyre. Ludrovay Emília emlékei mind messzibb múltakba merültek s olyankor, ha nem emlékezett a régi dolgokra, a régen halott férfiakra és asszonyokra, mindig föllapozta legkedvesebb könyvét, amelyet azután – mert több példánya is volt polcain e könyvből – Zsablyay Jánosnak ajándékozott. A könyv címe: EMLÉKLAPOK CSONGORÁD MÚLTJÁBOL, írta és kiadta Váry Gellért csongorádi piarista, 1904-ben. Emília sze-

mélyesen is jól ismerte Váry Gellértet, aki Nyitrán halt meg, 1926. február 16-án, nyolcvanhat éves korában; ott is temették el, ám sírjának helyét és föliratát már senki nem ismeri.

– Tudja, kedves Zsablyay úr... a Váry Gellért nagy tudós volt. Nagyon jól ismerte a régi Csongorádot... elmondta nekem, amikor Csongorád vasutat kapott, saját szárnyvonalat... 1888-ban... akkor persze még gőzhajók is kikötöttek itt... most már eltűntek a lapátkerekes, fehér gőzhajók... Ámbátor, tudja, én ott voltam a csongrádi kikötőben, amikor Horthy Miklós a „Szent László” gőzhajóval, Szeged felé menet, kikötött Csongrádon... Nagy ünnepség volt... a folyamőrök sortűzet lőttek Horthy Miklós otrantói győzelmének emlékére... sok lány állt a parton, de még több katona... sok hadirokkant a csongrádi és a szentesi ezredből... még az első háborúban rokkantak azok az emberek meg...

– Dédi! Az ügyvéd úr egy festményt keres... nem a gőzhajók érdeklik – szólt közbe erélyesen a dédunoka, Beniczky Szabina. Kikapcsolta a Sony magnetofont.

– Te legyél csak csendes... És ne dohányozz annyit! Megfúlok a füsttől! Majd még, ne félj, kikérdezlek én téged a pesti ugrabugrásaidról! – replikázott Emília, majd zavartalanul folytatta emlékeinek elmondását Váry Gellértről, s főleg annak szép, városleíró könyvéről. Kérte, nyissák ki az ablakot, csináljanak kereszthuzatot, a dohányfüstöt nem szenvedheti.

– Nem sokkal a vasút megnyitása után a híres Falk Miksát is megpróbálták itt a jó öreg csongorádon fölléptetni, hogy tartana programbeszédet... Mégiscsak a Falk Miksa volt az, aki megtanította magyarul írni és beszélni Sisit, Erzsébet királynét! De amikor a Falk Miksa Csongorádra eljött, a szekerekről azt kiabálták a kocsijába: Nem köll zsidó! Falk Miksa meglehetősen keresztény beszédet tartott, mégis, a csongorádiak, noha mondták az Ámen-t, aztán csak hozzátették: De azért nem köll! Helyette kellett nekik a Csatár Zsigmond, aki már eleve nem volt zsidó, így aztán üdvözölték is őt, illem szerint. De az ő vallásossága csakis színlelt volt! Termetére nézve, hatalmas férfialak volt az a Csatár Zsigmond, afféle Tuhutum ivadéka. Kopaszra nyírt haja, viszont nagy szakáll és borzasztó nagy, lecsüngő bajsa volt. Tülbömbölt az a hangjával kántort, papot, de még orgonát is... azt hiszem én, hogy ő kissé nagyobb szabású életpályát kezdett maga elé képzelni... vázolgatni, mint amilyenre itten Csongorádon az ember úgy általában gondolhat... Csatár Zsigmond mindegyébiránt pénzen vett magának jogi diplomát, mert csak maturája volt... meg talán két szemesztert végzett valami jogi univerzitáson, de doktor az nem volt, csak a diplomája szerint. Elérte végre azt, hogy ő lett Csongrád képviselője Budapesten, az országgyűlésben... Igen szerette ő közben a csongorádi parasztagzákat... különösen azok feleségeit... Meghallgatta panaszaikat... tán' még orvosolta is azokat a benne oly nagyon hívő nőket... El is érte, hogy az asszonyok mind rá is veték férjüket, hogy Csatár Zsigmondra szavazzanak... Úgy is lett. Ha Csatárra nem szavazik kend, haza ne merjen kend gyünni, mert kinyújtófázom kendet a házból! Ezt mondták férjüknek a csongorádi asszonyok... Hét évig képviselte a Csatár Zsigmond Csongorád az országgyűlésben... Az ő erélyes fellépései folytán készült el a Félégyháza felé vezető országúton... részvényekre alapítva... a város végén fölállított Kereszténygőzmalom... na ja, azt, hogy az emberek lehetnek keresztények, azt értem; de példának okáért, hol öröljön a zsidó? Hogyan legyen az, hogy példának okáért egy malom, akár egy szekér közt azt a különbséget tegye az ember, hogy ez keresztény

malom, keresztény stráfkocsi, amaz pedig zsidó malom, zsidó szekér... hát hiszen még itt Csongrádon is, az 1900-iki évben bizony már a legszarasabb házakban is petróleumlámpa világánál olvastak, már azok, akik tudtak olvasni... És a Tiszán horgonyzó vízimalmok igen nagy hasznot hajtottak Csongrádnak!

– Dédi! – szólta közbe Szabina. Kikapcsolta a Sony magnetofont, aztán ismét bekapcsolta; most először nézte meg magának a vendéget, Zsablyay János ügyvédet, aki egy festmény után kutatott.

– Megvan nekem valahol... de hol? Az „Argó” nevű gőzhajóról festett kép. Ez a gőzhajó kötött ki elsőnek Csongrádon! Több mint száz éve már... Szép kép... Majd megkeressük az ügyvéd úrnak. Zsablyay most megnézte a négy nő arcát: a dédanyáét, a nagyanyáét, az unokáét és annak leányának – Beniczky Szabinának – arcát is. Az életkörülményektől eltekintve: bizonyos arcvonások nagyon hasonlítottak a négy csográdi nőben.

– De hát Dédi drága, az ügyvéd urat nem az „Argo” gőzhajóról készült ócska festmény érdekli! – szólta közbe Szabina.

– Pedig az nagyon szép festmény... mondta csak mintha magának, Emilia.

Zsablyay elővette a régi festményről évtizedekkel ezelőtt készült fekete-fehér fotográfiát. Ludrovay Emilia hosszasan, tűnődve nézte a fényképet. Semmit se szólt, kért egy kis szilvapálinkát, s intett Szabina anyjának, hogy kínálja meg a vendéget is.

– Miért izgatja magát, ügyvéd úr, olyan nagyon éppen ez a kép?

– Mert egyszer láttam... régen, éveekkel ezelőtt, még diákkoromban. Akkor nem volt annyi pénzem, hogy megvegyem. Most van. Azóta valaki megvette! Sok évbe telt, amíg kiderítettem egyáltalán a festő nevét... és azt, hogy a festő itt élt Csongrádon, a Tiszatáj festője volt, nem túlzottan ismert nevű festő, talán már... igen... már aligha élhet, kedves Emilia. Azután kiderítettem, hogy a festmény egykori modellje maga is csográdi nő volt. És végül, bizonyos jelek arra mutatnak, hogy a festmény: visszakerült ide. Csongrádra! Ezért vagyok itt. Ne kérdezze, hogyan nyomoztam ki az eltűnt festmény rejtélyes útját. Nyilván többször is gazdát cserélt. A Műcsarnokban, a Nemzeti Galériában, a Szépművészeti Múzeumban és a Képcsarnok Vállalatnál számos olyan ismerősöm van, akik segítettek a festmény helyének, hogy úgy mondjam: jelenlegi legvalószínűbb lelőhelyének megtalálásában. Hogy miért érdekel engem az a festmény? Miért *kell* nekem az a női arckép?! Azért, hogy ne örüljek meg. Elégedjen meg, kedves Emilia, ezúttal legalábbis, egy ilyen semmitmondó, egy ilyen túlzottnak ható magyarázattal. Nem akarok beszélni többet arról a festményről! Tudja hol van? Itt van Csongrádon? Mi lett azzal a festővel, aki alkotta? Mi lett a festett női képmás modelljével?

Ludrovay Emilia még mindig a festményről készült fotográfiát nézte. Aztán hirtelen a két idősebb nőre szólt, nyers, parancsoló hangon.

– Megéheztem! Bizonyára az ügyvéd úr is megéhezett. Hozzatok föl valami jó, régi, éveltetett vörösbor a pincéből, készítsetek valami vacsorát, kolbászt, szalonnát, hagymát... No, menjetek. Szabina, te akár maradhatsz is... – Emilia arcán, vénséges arcán mosoly jelent meg, valami vidámság oldotta fel a vénséges vonásokat, jelezve, hogy a későöregség éppúgy a természet „velejárója”, mint az ifjúság, nem kell félni tőle, élet még az is. Leánya és unokája, abbahagyva a kézimunkát – egyikük kötött, másikuk horgolt,

éspedig szótlánul mindaddig –, indultak máris a bökényi szőlőkből szüretelt vörösborért és a kamrába, kolbászáért, szalonnáért, kenyérért. Szabina, a déd-unoka maradt.

– Azt mondta, az „Argo” gőzhajóról készített festmény nem érdekli?

– Nem... igen, azt mondtam, hogy az „Argo” nem érdekel, csak az a nő képmás és... nem is akarom föltartani magukat...

– Ó, dehogy tart fel! Csak maradjon. Megvacsorázunk. Együtt. Mit ér egy festmény? Beleőrül, ha nem találja meg? Ugye ezt mondta?

– Túloztam, asszonyom, de...

– Bizonyára nem túlozott, ha egyszer eljött ide azért a festményért. Hiszen maga ügyvéd. Nyilván egy sor kínos válópert, örökösödési pert bonyolít le naponta... ha ugyan nem éppenséggel gyilkosokat kénytelen védeni... Igen. A dédunokám, Beniczky Szabina... ugyanis a leányom Beniczky Fülöp özvegye... nagyon érdekes familia... Ismeri? Veres Pálné is Beniczky-leány volt! A leghíresebb Beniczkyt 1868-ban titokzatos körülmények között gyilkolták meg... megkötözött kezekkel, csak hónapokkal később vetette partra, valahol a Csepel-szigeten a Duna. Mindmáig nem tudni, ki vagy kik voltak a gyilkosai... Beniczky Lajos ezredes és szabadcsapat-parancsnok volt 1848/49-ben... ő vette be Losoncot, rohammal. Aradon húsz év sáncfogságra ítélték... Vajon miért gyilkolták meg hatvannyolcban? Már a Kiegyezés után? Tulajdonképpen, mai szóval mondva, afféle gerillavezér volt Beniczky Lajos. Kufsteinben rabkodott, ha jól emlékszem. Egyébiránt Besztercebányán tanult, bányamérnök volt, a selmeci bányászakadémián végzett... aztán jött a forradalom, és ő lett a bányavárosok teljhatalmú kormánybiztosa... híres a Jablunka-szorosban vívott harca is... aztán afféle portyázó csapatvezérként ténykedett a Vág völgyében... Maga Görgei tüntette ki a Bányavárosok és a Felvidék védelméért. Na, és most, kedves ügyvéd úr, itt ül maga mellett egy Beniczky-leány, egy kései leszármazott... A mi Szabinánk.

Ludrovay Emilia leánya és unokája behozták az éveltetett bökényi vörösbor és a bőséges hidegvacsorát. Emilia miután töltöttek metszett kristálypoharába, koccintott a fiatal ügyvéddel, aki most még egyszer megnézte magának a négy nőt, arcuk vonásait, mosolyaikat, aztán kortyolt egyet a bökényi borból, evett egy kis kolbászt és távozni készült a Ludrovay-házból. Ám Emilia most még sugárzóbb jókedvre derült, kérdezgetni támadt kedve és kérdezett, azoknak az idős embereknek elvitathatatlan előjogán és ennek az előjognak minden kényelmével és kedves erőszakosságával, akik már nagy életidőket, sok világi és személyi, történelmi és „privát” változást, fordulatot meg- és túléltek és mostanra már – 92-ik életévükre – eljátszanak azzal szövevényesen szomorú lélek-játékkal, mely abból „áll”, hogy milyenek is és – ha már olyanok-amilyenek – miért ilyenek-olyanok a mai világban ifjúságukat élő emberek.

– Maga jogász? Jogtudós... kedves Zsablyay... Egy festményt akar föl-kutatni... és egy festőt... és annak a festőnek az egykori élő modelljét, akiről az a bizonyos női portré készült...

– Így van, felelte a fiatal ügyvéd, akire mindjárt másnap egy elhúzódozó válóper folytatása várt a Markó utcában: vita férj és feleség között a gyermekek megosztásáról, a közösen szerzett vagyon kettéosztásáról és a panel-öröklakás két kisebb lakásra való cseréjéről, miközben sem a férj, sem a feleség nem hajlandó „közös megegyezéssel” elválni, miután mind az anya, mind az apa: nagyon szeretik közös gyermekeiket, ismét-miközben: egymást már nem szeretik, egymást már el-nem-szenvedhetik stb., stb.

- Maga kommunista, ügyvéd úr? – kérdezte váratlanul Ludrovay Emília.
- Igen, asszonyom, én kommunista vagyok.
- No igen. No és amellet párttag is?
- Igen asszonyom...
- Tudja, én valahogy jobban kedvelem a párton kívüli kommunistákat...
Mérthát nézze, Zsablyay, ugye... Megváltó Jézuskrisztusurunk nem volt párttag, mégis kommunista volt... No és Marx? Ő sem volt párttag...
- Hová akar kilyukadni, asszonyom? – kérdezte derűs türelemmel Zsablyay.

- Maga proletár származású, ugyebár?
- Úgy van asszonyom. Apám vasesztergályos volt a Lampart-fegyvergyárban, azután Csepelen is esztergályos volt és vasesztergályosként ment nyugdíjba is... időközben sem csti, sem levelező tagozaton nem végezte el az Eötvös Loránd Tudomány Egyetem művészettörténeti vagy pszichológiai tanszékének évfolyamait... Anyám pedig varrónő...ö...ö... nos? – kérdezte nevetve Zsablyay János ügyvéd. Ivott egy korty szilvapálinkát.

- Miért izgatja magát annyira a festmény, az a festő, és a modell, akiről az a kép készült? Tudja meg: az a festő 1916-ban vagy '17-ben elesett az olasz fronton, mit tudom én már, hogy hányadik átkeléskor az Isonzón... A holttestét soha nem hozták haza, nyilván tömegsírban vannak a csontjai... Lapokat írt ide Csongrádra, ott a fronton is sokat rajzolt, skicceket, krokikat csinált... Itt, Csongrádon, a temetőben nagyon szép síremléket állított neki a családja... de nem fekszik a kriptában senki... azahogy néhány női rokon... az a festő, mondom, ott maradt az olasz fronton... Őt már hiába is keresi... Szép napos részen van a sírja... márványból és gránitból... akarja látni?

- Nem, asszonyom. Mit tud a festményről és a modellről, akiről a kép készült?!

- A modellről? Az én voltam. Hogy a festmény hová tűnt, hogy vajon hol, kinél lappang most, azt én sajnos nem tudom, ügyvéd úr... Talán valóban visszaszármazott ide, Csongrádra, ahol valamikor megfestette a...

Zsablyay János ügyvéd most még egyszer megnézte a női arcokat: Ludrovay Emíliáét, annak leányáét, annak unokájáét, egy késci Beniczky-ivadék özvegyét, s végül, talán legelmerültebben nézte meg magának az almamagbarna-hajú dédunoka – Beniczky Szabina – arcvonásait, szemének színét és holmi csevegést-szolgáló megjegyzések helyett, csak magában és csak önmagának állapította meg: e négy női arc föltűnő hasonlatosságát, mely különösen szembetűnő volt a dédanya és a dédunoka szemvágása, szájonala, ajakíve egymáshoz-hasonlóságában. Búcsúzott. Senki nem kísérte ki. Késő estére járt, a Tisza-gáton húzódó jegenyesor zúgott-forgott a széllökésekben. Hamarosan beült az autójába, indított.

Mielőtt kikanyarodott volna a félegyházi útra, észrevette, hogy valaki futva követi a kocsiját. Lassított, majd megállt az országút szélén. Már a visszapillantó tükörben észrevette, hogy Beniczky Szabina igyekszik utolérni őt; a fehér balonkabát, amit széles, fekete bőröv fogott szorosra derékban; megmutatta a lány karcsú, magas alakját; hajfonatai a futásban kiszabadultak; fejkendője a vállára esett; mezítláb futott; fehér cipőjét csak az autóban vette fel, amikor már Zsablyay János mellett ült; kapkodta a levegőt, kifulladt a futásban, mégis nyomban rágyújtott egy arany Kentre, elektromos szikrával működő, elegáns Ronson öngyújtóval. Oly mélyet szívott a cigarettából,

hogy arca szinte belehorpadt; sokáig benntartotta a füstöt; később se szólt egy szót se az ügyvédhez, aki azon tűnődött, hogy Beniczky Lajos honvéd-czredesnek, '48-'49-es dandárparancsnoknak és szabadcsapat-parancsnoknak (– ma gerilláknak nevezik az olyan harcosokat, amilyen a nagy események után, kerek húsz évvel később ismeretlen tettesek által meggyilkolt Beniczky Lajos is volt, „Losonc hőse” –), a Bányavárosok: Besztercebánya–Körmöcselmec teljhatalmú kormánybiztosának, annyi felvidéki csatatéren bátran megharcolt ütközet győztesének: nemes beniczei és micsinyei Beniczky Lajosnak egy távoli, oldalági nőrokona mellett ül, míg végre felfogta: megtalálta az eltűnt festmény egykori modelljéhez oly rejtélyesen hasonló női arcmást, előben, finoman és láthatóan minden „távlatosabb” női illúzió vagy életterv nélkül, melléje ülve: megjelent.

– Mondja meg nekem, kedves Zsablyay János, mi a fenét akar maga attól a kurva festménytől? Íme – hangja mókás, csaknem gúnyos volt most –, itt vagyok a festmény helyett én magam...

– Tudja, Szabina, a proletároknak, legalábbis az első generációknak, akik családjukban először végeztek egyetemet, megvan az a rossz szokásuk, hogy éppen az „osztályellenséget” szeretnék utánózni, vagyis a polgárokat... mellesleg szólva, annak idején, mondjuk az „eredeti tökefelhalmozás” korszakában a polgárok is hasonlóképpen cselekedtek, csak ők éppen az arisztokráciát akarták utánózni, ezért építettek maguknak kastélyokat, villákat, ezért vásároltak értékes festményeket, szobrokat, könyvritkaságokat... nos, talán ezért hajszoltam *azt* a bizonyos festményt én is... bár, ami engem illet, és ami *azt* a bizonyos festményt illeti, amelynek modellje a maga dédanyja volt, talán mégis más a helyzet...

– Miért más? Mitől más? – kérdezte Beniczky Szabina, némiképpen utánozva a férfi kissé ironikus hangját.

– Annyiban mégis különös csct az enyém azzal az elveszett vagy ki tudja hol és kinél lappangó festménnyel, hogy én, ahogy mondani szokás, első látásra beleszerettem abba a nőbe, akit az a kép ábrázolt. Ezért akartam megszerzeni, pontosabban: megvásárolni... és... erre itt ül mellettem annak a festett és valóban festőien szép női arcképnek az élő... hús-vér eleven „modellje”...

– Hát miért nem tartja ezt a szerencséjének? – kérdezte Szabina, a férfi szavába vágva, némi nevetéssel, némi tűnődéssel szavai hangsúlyában.

– Szerencsémnek kellene tartanom. Mit kezdjek én magával Pesten, kedves Szabina? Hm? Tudja, a Római Jogban van egy nagyon érdekes törvény, mely kimondja: kinek a tulajdonában mennek át például az olyan, mondjuk vulkánikus szigetek, amelyek hirtelenül bukkantak fel a tenger mélyéből és addig semmiféle térképen nem szerepeltek, nem volt se állami, se privát tulajdonosuk...

– És mit mond ki ilyen extrém esetekre a Római Jog, a törvény?

– Kimondja: az ilyen tengermélyből váratlanul fölbukkanó szigetek tulajdonjoga azt vagy azokat illeti meg, aki vagy akik először észrevették e szigetek megjelenését a tengerfelszínen... Nekem két fiam van és szeretem a feleségemet. Mihez kezdjek magával Pesten, Beniczky Szabina? – kérdezte nevetve az ügyvéd. Nagyobb sebességre kapcsolt. Várta a választ.

A válasz azonban elmaradt. Nem dr. Zsablyay János ügyvéd hibájából. Már az M-5-ös úton haladtak, 110–120 km/h sebességgel, amikor velük szemben – ám saját országútsávjából az éles és hosszú kanyarban kisodródva – hatalmas IVECO-camion jelent meg; halogén lámpái világítottak ugyan, sőt,

ködlámpái is, mi több, a hatalmas nyergesvontató tapasztalt sofőrjének még arra is volt egy másodperc töredéke, hogy országúti fénykürtjével rávillantson dr. Zsablyay János ügyvéd autójára, s a nagy konténer-camion megszólaltatta szirénahanghoz hasonló dudáját, mely a kikötőből kifutó teherhajók kürtjére emlékeztetett, de mindez már későn történt. Bármilyen tapasztalt volt is a szupertrailer, a hatalmas IVECO-camion vezetője, a maga után vontatott, leponyvázott pótkocsit, mely kilengett tehetetlenségében, már nem volt képes a saját fehér osztósávján belülré visszarántani, visszalendíteni. A vontatvány szétzúzta a személygépkocsit, s ugyanazzal a hatalmas ütéssel belökte az országutat szegélyező fák közé.

Dr. Zsablyay János, gépkocsijának harmadik tetőre fordulása után sem vesztette el az eszméletét. Viszonylag könnyebb sérülésekkel és törésekkel megúsza a kegyetlen és egyenlőtlen ütközést.

Beniczky Szabina a helyszínen szörnyethalt. A férfi látta a lány arcát: orra, szája, füle enyhén vérzett. Ajkán mosoly volt és meglepetés, mintha még egyre a férfi választ várna.

Azt a bizonyos női arcképet hajszoló férfi most láthatta az eredeti arcképet, immár élettelenül; az arc, a szemek és az ajkak vonásai nem torzultak el; Beniczky Szabina halott volt, noha úgy látszott: elaludt csak. Láthatta a festményt, igaz, iszonyú keretben: a kiszakadt ajtó ablakkeretében vérzett a női arc.

Megtalálta hát a festményt. Előbb az élő, az eleven eredeti női arcot, azt a női lényt, aki kalandra, mókára, játékra kész lett volna vele menni – hová? – akárhová. Aztán meglátta a szétroncsolt ablakkeretben az olyannyira keresztet képmást is, holtában is frissen „festve”: vérrel. Tehetetlennek érezte magát (– s még sokáig a baleseti sebészetben is –), de oly’ sok fölmentő körülményt talált, hogy végül már-már azt hitte, helyesebben arra gondolt, hogy a proletariátus nem csak láncait veszítheti el, hanem azt az „osztályidegen” rejtélyt is –, együtt a láncával –, amelynek meg- és kiismeréséhez alig néhány évtizede fogott hozzá, a tudást, a logikát, a magatartást és azt a frissen – sőt, elsőre csak érzelmi „nyersanyag” formájában – szerzett melankóliát is, mely átsegíthetné tékozló osztálysorsának senkiföldjén.

Az a régenfestett, titokzatos kép, az a női arckép, az a festmény, évekkel később dr. Zsablyay János ügyvéd birtokába jutott, amikor már egyáltalán nem is kereste, amikor már valójában nem is gondolt rá – mégis, mintegy véletlenül az ő birtokába került. A női arcképet ábrázoló festményen bizonyos vonások, így a szemvágás, a szájvonal, az ajkak íve: annak a nőnek az arcára emlékeztetett, akit a kiszakadt ajtókeret ablakában látott utoljára az M-5-ös országúton.